

“GÖREV ESANSINDA BUHARLAŞIP KAYNAYAN KİMLİK”

Sözcük Sayısı: 3000

Kategori: Kategori 1

Araştırma Sorusu: Orhan Kemal’in “Murtaza” adlı romanında ana kahraman olan Bekçi Murtaza’nın kendine yabancılaşması ve göreviyle bütünleşmesi sorunu nasıl ele alınmıştır?

Mayıs 2022

İçindekiler

1. Giriş	3
2. Kolağası Hasan Bey	4
3. Toplumsal Yapılanmalar	5
3.1 Aile	5
3.1.1 Baba Olmak	6
3.1.2 İsmi Hasan Olan Oğullar	6
3.1.3 Murtaza ve Kızları	8
3.2 Toplumda Kendini Var Etmek	9
3.2.1 Semt	10
3.2.2 Fabrika	14
4. Sonuç	15
Kaynakça	16

“GÖREV ESNASINDA KAYNAYIP BUHARLAŞAN KİMLİK”

1. GİRİŞ

Yabancılaşma kavramı bireyin çevrenin koşullarından farklı düşmesi anlamına gelmektedir. Yabancılaşmayı doğuran temel nedenler geçmişte yaşanan travmalar, toplumsal baskı ve bireyin kendisini yeterince tanıyamamasından kaynaklanan duygusal kopukluktur. Bireyleri tek tipleştiren ya da belli biçimlere sokmayı hedefleyen toplumlarda daha sık görülmektedir. Bireyin kendini gerçekleştirilmesi için alan tanınmazsa ve ona saygı, sevgi gibi kazanımları kendisi olarak kazanamayacağı aşılırsa o toplumda kendine yabancılaşma sıkça görülür.

Birey birden fazla sosyal yapıya mensup bir varlıktır. İçinde bulunulan sosyal yapılar, bireyleri belirli kurallar çerçevesinde yaşamaya ve belirli görevler üstlenmeye doğru itmektedir. Bu sosyal yapıda biçilen roller, kimliğin oluşması ve şekillenmesi bakımından önemli bir unsurdur. Kişilik çok boyutlu ve değişken bir kavramdır. Dengeli bir yaşam sürebilmek için bu değişikliklere karşı adapte olma gereksinimi kaçınılmazdır. Belli bir role karşı takınılan obsesif ve bağımlı tutumlar, günlük yaşamda birçok soruna neden olabilmektedir. Bu sorunlardan biri de insanın belli idealleri takip edebilmek adına kendi benliğinden uzaklaşmasıdır. Orhan Kemal'in “Murtaza” adlı romanında da bu durumu; ana karakter üzerinden görebiliriz. Romanda da Bekçi Murtaza'nın göreviyle bütünleşip kendi benliğine yabancılaşması söz konusudur.

Yapıtta, Murtaza'nın bir birey olarak değil de prensip olarak toplumda kendini var etme isteği ele alınır. Doğruluğun ve dürüstlüğün elçisi rolüne bürünmek isteyen Murtaza karakteri kendine karşı objektif bir bakış açısı sağlayamadığından, kendi yanlışlarını görememektedir ve narsistik davranışlar sergilemektedir. Kendi belirlediği doğrulara uymayan insanları koşul

gözetmeksizin hor görmekte ve cezalandırmakta, vazife dendiği zaman insani değer ve duygulardan kopacak bir biçimde robotikleşmektedir.

Her ne kadar Murtaza'nın kişisel özelliklerinden bir eleştiri durumu ön planda olsa da bu durumun arkasındaki neden kapitalist sistemin bireyi sömürme anlayışıdır.

Murtaza'nın topluma hizmet etme sevdasının arka planındaki diğer nedenlerden biri de örnek aldığı şehit düşmüş Kolağası Hasan dayısıdır.

2. Kolağası Hasan Bey

Kolağası Hasan Bey, Murtaza'nın kimlik oluşumunda başrol etken durumundadır. Kolağası Hasan Bey bir subaydı ve vatani için savaşırken can vermişti. Bu durum Murtaza'nın aşırı milliyetçi olan fikirleriyle eşleşmekteydi ve vatani için kendini feda eden dayısına hayran olmaktaydı. Murtaza, Hasan Bey'e karşı idealist bir tutumla yaklaşmaktadır. Sahip olduğu idealist tutum, dayısını gözünde kutsallaştırmasına ve rol modeli olarak seçmesinde etken olmuştur. Aynı zamanda onda olmasını istediği "düzgün vatandaş modeli" karakteristik özelliklerini dayısıyla yine idealist bir tutum yoluyla bağdaştırmaktadır. Bu yönüyle ahlak, disiplin, dürüstlük gibi kavramları benimsemiştir. Gözünde Hasan Bey'i kutsallaştırarak yaratmış olduğu ideal sınırlar, birçok soruna neden olmaktadır. Onun benimsediğini düşündüğü bu ahlaki ilkeleri başkalarına zorla dayatmaya çalışması hem kendi hayatında hem de bulunduğu toplumsal yapılarda huzursuzluğa neden olmaktadır.

"Abe oynattın mı aklını? Ne için benzeyecekmişin Hasan budalasına? Değil marifet benzemek ona. Öldürdün anacağımızı hep bu sevdıyla. Alamadın mı hâlâ aklını başına? Murtaza'nın akli gitti, geldi. -Neler söylersin, abe neler söylersin be hala? Ölsün anam isterse on sefer! Namerdim dönersem Hasan Bey dayımın yolundan"

3. Toplumsal Yapılanmalar

3.1 Aile

Toplumun en küçük birimi olan aile, duygusal doyumun sağlanması ve sağlıklı ilişkilerin temelini atılabilmesi için önemli bir etkidir. Yapıtta, aile bireylerinin, özellikle Murtaza'nın diğer aile üyeleriyle duygusal bağlamda bir bağı bulunmamaktadır. Ailesine karşı yaklaşım biçimi sert, kuralcı ve sorumsuzdur. Kendi zihninde yaratmış olduğu prensipler; birçok kişinin ihtiyaç ve hayatı idame ettirmek için gerekliliğini kabul ettiği unsurları göz ardı etmesine neden olmuş ve Murtaza karakteri, ahlaklı olmayı, kazanç sağlamaya tercih etmiştir. Para, sağlık gibi önemli kavramları kendi ailesinin pahasına umursamazlıktan gelmiş ve odak noktasını dayısı gibi kendisinden daha büyük bir görevin parçası olmak olarak seçmiş, doğruluktan ödün vermemiştir

“Doğruculuk yüzünden aileyi ne hale getirmişti bu budala.” (sayfa 6)

“O sıralar Muhacir kandaşlar nâm-ü hesabına fi sebilüllah, yani göçmen kandaşlar çıkarına hiçbir karşılık beklemeden, Allah için çalıştıklarını ileri süren yerli simsarların hile dolu öğütlerine uyan hemşerilerinden pek çoğu gibi memleketlerindeki barakalarına karşılık koca koca konaklar, üç buçuk arşın bahçelerine karşılık da binlerce dönüm tarla almayı kendine, daha çok da damarlarında dolaşan şehit Kolağası Hasan Beyin kanına yakıştırmayan Murtaza, ne annesinin, ne de hemşerilerinin öğütlerine uydu. Hele gizliden gizliye para desteleri gösteren yerli simsarlara hiç! Tam tersi. İskân dairesine gitti: Biz fakir insanlar idik memlekette, dedi. Yok idi başkaları gibi tarlalarımızla konaklarımız. Var idi küçük bir bahçeciğimiz. Söyleyemem yalan, yakışmaz bana. Ve şahlandı: Yok idi tarlalarımız, konaklarımız amma, var idi arslan yavrusu arslan dayım Hasan Bey. Kolağası.” (sayfa 5)

Murtaza karakterinin bu bakımdan aile bireylerine bile yaklaşımı soğuk ve duygusuz bir biçimdedir. Onların da bu durumdan acı çekeceğini ve problem yaşayacağını bilmesine rağmen bunu değiştirecek ve onları refaha ulaştıracak bir harekette bulunmamakta, hislerini hiçe saymaktadır.

“Anasının gözyaşları, kardeşinin asık suratla yüklenmesine yardım ettikleri üç buçuk kapkaçak, yatak yorgan adına da pılı pırtı ile tilki kadar kurnaz hemşerilerinin bıyık altından gülüşlerine zerrece aldırış etmeyen Murtaza...” (sayfa 5)

“Çok geçmeden, zaten bir deri bir kemik anne, zehirli sıtmadan yatağa düştü. Sarardı, soldu büsbütün. Avurdu avurduna geçti. Nöbet geldikçe açıyordu ağzını: Çekmez ola idin, ah çekmez ola idin o kakavan dayına! Herkes giderken Mersine, biz gittik tersine! Karnı şişti, ur bağladı. Bir gün de sabah ezanı okunurken... Kardeşi çok ağladı. Ağabeyinin taş kalpliliğine de çıldırdı sanki: Abe hiç mi yok sende kalp? Yok mu yürek? Ölür annemiz, yaşarmaz kirpiklerin bile! Murtaza omuz silkti: Acımam rahat döşeğinde ölene. Olsun isterse annem.”(sayfa 6)

3.1.1 Baba Olmak

3.1.2 İsmi Hasan Olan Oğullar

Murtaza karakteri kontrolcü ve dogmatik bir yapıya sahiptir. Kendisi eğitimini tam bir şekilde tamamlayıp subay olamadığı için bu hayallerini oğullarına dikte etmekte ve bu hayali gerçekleştirme misyonunu oğullarına yüklemektedir. Bu bize Murtaza'nın küçükken deneyimlemiş olduğu aile hayatıyla ilgili bilgi vermektedir. Çocukluğunda ailesinde empati ve sevgi özelliklerini fark edememiş bir birey varsayılabilir çünkü saygı görmek, sevilmek için kendisine ve etrafındakilere birtakım kurallar koymaktadır. Olduğu gibi kabul görmeyen ve kendisini gerçekleştirmekten uzaklaşmış bireyler hem kendine hem de çevresine karşı katı olabilir.

Murtaza da saygı ve sevgi görmeleri için oğullarına belirli kurallar koymaktadır. Murtaza oğullarının Hasan dayısının sahip olduğunu düşündüğü ahlaklı ve disiplinli olma erdemlerini onlardan da beklemektedir. Bu nedenle iki oğlunun da beynini yıkamaya çalışmakta, Hasan dayısının kişiliğini onlara benimsetme adına manipülasyonlara kalkışmaktadır. Bu manipülasyonlar arasında subay olmaya zorlama ve kişisel kararlarına karışma bulunmaktadır. Burada çocuklarına karşı uyguladığı kimlik katliamı görülmektedir. İlk başta ilk oğluna Hasan dayının özelliklerini empoze etmeyi denemiştir. Ancak Hasan, Murtaza'nın düşlediği kalıplara uymamakta, askeri okula gitmek yerine futbol oynamayı ve sanat okulunda okumayı hedeflemektedir. Bu bağlamda Murtaza ilk oğlundan ümidi kesmiş, olması gerektiği koşulsuz sevgiyi ona sağlamamış ve umutlarını yeni doğan oğlu üzerinden gerçekleştirmeye koyulmuştur. Sevgisini kendisinin koşullarına uymaması nedeniyle ilk oğlundan çekmiştir. Bu nedenle ilk çocuğuyla sağlıklı bir iletişime sahip değildir. Murtaza'nın doğruculuğu yüzünden toplum tarafından eleştiriye tutulması, büyük oğul açısından utanç verici bir durumdur. Bu nedenle Hasan; babasını sevmemekte, ona saygı dahi duymamaktadır.

“Hasan, baban geliyor! Hasan, babasının gelmesini hiç istemezdi. Korktuğundan değil, alay konusu olan bir babanın oğlu olmak durumuna onu sık sık düşürdüğü için. Soyтарыdı be! Arkadaşları zaman zaman, Öyle babamız olsa evlatlıktan istifa ederiz şerefsizim, derlerdi. Murtaza, soyтары bir baba oluşundan habersiz...” (sayfa 36)

İkinci oğluyla da durum farklı değildir. Küçük oğlu; babasını ondan para alabilmek için kandırmakta, babasının olmasını istediği biri gibi davranmaktadır. Murtaza; takıntı haline gelmiş idealist düşüncelerine içtenlikle bağlı olduğu için, gerçekliği net bir biçimde görememektedir.

Murtaza dayısının karakteristik özelliklerini ve doğruculuğu oğullarına aktarmak konusunda fazla odaklı kaldığından; onlara kabullenici, gelişimlerini destekleyen bir baba figürü

olmayı tamamen gözden kaçırmaktadır. Baba olmaya, sadece mantıksal bir pencereden bakmakta ve çocuklarına kimlik aşılıp, onları düzgün bir birey haline getirmeyi kendine görev haline getirmektedir. Göreve olan bu tutkunluğu, insanlarla sağlıklı ilişkiler kurabilmesini engellemektedir. İki oğlu bu nedenle babalarıyla bir bağlantı kuramamıştır. Onun koyduğu tabulara, karşı çıkan bir tutum izlemelerine neden olmuştur.

3.1.3. Murtaza ve Kızları

Kızlarına karşı tavrı, oğullarına olan tavrından çok da farklı değildir. Kızlarını makinelere benzetmektedir. Zaten kadınların akıllı olduğunu veya güç sahibi olduğunu düşünmemektedir.

“-Kim oo? Murtaza, bir vazife sırasında kadınlara zerrece önem vermezdi. Yalnız bir vazife sırasında değil, sık sık. Kadın nereden bakılsa bir kadındı işte. Saçı uzun akli kısa. İştitemiştii şimdiye kadar hiçbir kadının kurs görüp amirlerinden sıkı terbiye aldığını. (sayfa 3)

Bu durum, ahlaka ve doğruluğa çok önem veren Murtaza'nın düşünce biçimindeki bir çatlağın göstergesidir. Asıl doğru olan kadın-erkek eşitliğini benimseyememesidir. Benimseyememesinin nedenini de vazifeye bağlı bir kadını hiç görmemiş olmasıdır.

Murtaza'nın kızlarına sevgi gösterdiği görülmemiştir. Zihninde onları küçük kardeş Hasan'a bakmakla yükümlü birer birey olarak görmesidir.

Bir gün fabrikada Murtaza'nın doğruculuğundan kaynaklanan sıkı terbiye vermek için uyguladığı yöntemlere inat, işçilerin bir kumpas kurmak için kızlarının iş başında uyuyakalmış olduğu haberi Murtaza'ya iletilir. Bu olay Murtaza'yı deliye çevirir.

“-Vazifelerinin arslanları... İki kızının ince omuzlarıyla sarsılarak uyukladığı makinelere dehşetle baktı bir an, gördü. Görünce de kıl diplerine kadar kıpkırmızı kesilerek sarsıldı. Sonra

tekmil kanı çekilmişşesine sarardı. Ve hiç beklenmedik biçimde, bir atmacayı hatırlatarak koştu. Cemile babasının yıldırım gibi geldiğini görünce makinesinden atlayıp kaçtı. Firdevs hâlâ uyuklamaktaydı. Murtaza kızı saçlarından destekleyip havaya kaldırdı, sonra da yere çarptı. Uykusu başına sıçrayan kızıdan sadece vahşi bir çığlık, bir korku çığlığı yükseldi. Murtaza huncını alamamıştı. Küçüğün ardına düşmek için hamle ettiyse de bırakmadılar.”(sayfa125-126)

“-Helbet öldürürüm. Ne demek? Benim kızlarım nasıl uyurlar vazife bir sırasında?”(sayfa 126)

“-Herkes uyuyabilir, velakin uyuyamaz Mürteza'nın kızları. Vazife bir sırasında uyumak ha? Bırakın derim beni, abe bırakın derim. Bırakmadılar. Hırsından deliye dönmüştü.” (sayfa 126)

Murtaza toplumda nasıl görüldüğüne çok önem vermektedir. Bu gerçekçi olmayan beklentilere neden olmaktadır. Kızlarını da oğullarına yaptığı gibi, kendi düşünce kalıplarına sığdırmaya çalışmakta ve onların da “olması gereken insan” tiplemesine uymalarını istemektedir. Statüye bu denli önem vermesi, gözünün dönmesine neden olan etkidir. Kusursuz olma ve topluma da bu şekilde yansıma isteği nedeniyle sevdiği insanlara dahi zarar verdiğinin bilincine varamamakta, insancıl davranışlardan tamimiyle uzaklaşmaktadır.

3.2 Toplumda kendini var etmek

Murtaza'nın kişilik özellikleri incelendiğinde kendisini var etmeye çalışırken özgün bir kimliğe sahip olduğu kanısına varılır. Toplumda çoğu insan tarafından gerekliliği kabul edilmiş kavramları reddetmesi, özgüvensizliğinden ve yetersizlik duygularından kaynaklanmaktadır. Kendisinin parayı sağlayabileceğini veya çalışıp, deneyip önemli bir figür olacağına inanmamaktadır. Burada bir çelişki bulunmaktadır çünkü içten içe kendine inanmamasına rağmen

sahip olduğu düşük kişisel farkındalığı nedeniyle kendini olduğundan çok daha büyük görmektedir. Başkalarının da kendisine saygı duymasını çok yoğun bir şekilde dilediği için kendince saygı duyulmasını gerektiren nedenler üretir. Narsisizm ve kişilikten kopma da bu noktada başlamaktadır. Murtaza işini iyi bir şekilde yapmanın ve üst bir mertebeye sahip olmanın saygı duyulacak özellikler olduğunun farkındadır. Kolağası Hasan dayısına özenmesinin ve hayranlık duymasının da nedeni onun yapmış olduğu olayın (şehit olmak) toplum tarafından saygı görülecek bir olay olması ve kahramanlık, diğer insanlardan üstün olma gibi bir portre çizmesidir. Bu nedenle kendine, kendi imkanları içerisinde saygı duyulabileceği kalıplar oluşturur ve bunları uygulamaya koyulur. Kendince koyduğu kalıpları dürüst olmak, paraya ihtiyaç duymamak, görevini ahlakıyla yapmak ve kurs görmüş olmak olarak nitelendirirken aynı zamanda bu sebepleri başkalarına neden ona saygı duymaları gerektiğiyle ilgili bir neden olarak göstererek düşüncelerini başkalarına ikna ettirmeye çalışmaktadır. Ancak ne yazık ki bu girişimi hüsrarla karşılanmakta, üstüne de sahip olduğu aşırı özgüven nedeniyle dalga konusu olmaktadır.

3.2.1 Semt

Murtaza semtte bekçilik yapmaktadır. Bekçilik yapmasının nedeni, onun bu işe karşı olan sevgisi ve bilgisi değildir. Bekçiliğe yönelmesi, Kolağası Hasan dayısının da üniforma giyiyor olmasından kaynaklıdır. Ona bir nebze de olsa benzeyebilmek ve onun ayak izlerini takip edebilmek onun için paha biçilmez bir değerdir.

“Mübarek kanını kutsal vatan topraklarına dökmüş Kolağası Hasan Bey dayısı gibi subay olamayacaksa da, subay urbalarına benzeyen bir üniforma tutkusu içinde, bu işi birkaç ay sürdürüp ayrıldı. Ondan sonra karnını doyurmak için nerede, ne iş bulduysa tuttu. Hangi işi tutarsa tutsun, kafasında Kolağası Hasan Bey, Hasan Bey’in subay urbasına benzeyen sivillerden ayrı, az da olsa subayları hatırlatan bir urba, bir bekçi urbası.” (sayfa 7)

Bekçilik mesleğinin işlevi, bölgeye güvenlik sağlamaktır. Murtaza içinse bekçilik, topluma en donanımlı bir biçimde hizmet etmek ve toplumu düzeltmek olduğundan, kendisi; mesleğinin gerektirdiğinden çok daha fazlasını yapmakta, onu ilgilendirmeyen durumlara dahi karışmaktadır. Romanın ilk bölümlerinde bir eşi saat geç olmaya başladığı için yatmaya zorlamıştır.

“-Ne için yatmazsın gecenin bu saatına kadar? Ha? Ne için? Evin reisi büsbütün şaşırmişti. Laf mıydı bu da yani? Ev kendi mülkleri değilse de aydan aya kirasını şakır şakır ödüyorlardı. Aslında pek öyle şakır şakır değilse de gene de bekçiyi ilgilendirmezdi. Kirasını ödediği evinde de ister yatar ister otururdu ailesiyle sabaha kadar.” (sayfa 4)

Aslında, onun etrafını düzeltmeye ve daha iyi hale getirmeye olan ihtiyacı takdire şayandır. Murtaza karakterinin zihinsel dünyasında ne kadar yanlış ideolojiler de bulunuyor da olsa yanlış doğruyu az çok ayırt edebilmektedir. Onun sayesinde mahalle düzene girmekte ve herkes için daha güvenli ve yaşanılabilir bir yer haline gelmektedir.

“Bu bekçinin buna benzer yığınla marifetini mahalle kahvesinde, bakkalda, şurada burada işitmişti. Sarhoşları, daha çok da mahalle aralarında nağralarla dolaşan, kadınlara, kızlara sataşan kopuklara kendilerini bildirmesi hoşuna bile gitmişti. Murtaza'dan beri mahalleye belirli bir edep, haya gelmiş, kadınlar, kızlar, çoluk çocuk okula, bakkala, komşuya, manava korkusuzca gidip gelir olmuşlardı.” (sayfa 4)

Davranışlarının semtte sorunlara yol açmasının nedeni, bekçiliğin görevi olan toplumsal olana odaklanmayıp bireysel olarak insanlarla ilgileniyor olmasıdır. Sadece insanlarla bile kalmamakta, tüm canlıları sıraya ve disipline sokmak istemektedir.

“-Dur derim, olmaz hakkında hayırlı derim, yaparım derim hakkında işlem! Kedi bir sıçrayışta yandaki apartmanın kapısı önüne park edilmiş gri özel otomobilin altına kaçtı. Kaçtı

ama, Murtaza da en az onun kadar tecrübeliydi: Biliyordu ki çekip gittikten sonra muzır hayvan gene musallat olacaktı çöp tenekesine. Onun için muzır hayvanı kovalayıp defetmeliydi buralardan. Defetmeliydi ki ümidi kırılsın, bir daha dönmeyi düşünmesindi. Kocaman postallar, hınçla, ama battal battal koştu gri özel otomobile. Kediye çevik birkaç sıçrayışta bitişik arsanın karanlığında kaybolmuştu. Varsın olsun. Çekip gitmeyecek, onu bir türlü anlamak istemeyen, ondan korktuğu halde bildiğinden de bir dikiş payı geri almayan murdar hayvana çöp tenekesini bırakmayacaktı. Ne demek ne demek oluyordu, kurs görmemiş, pis bir hayvanın Murtaza'yı hiçe saymaya kalkması? Yukarıda Allah, Ankara'da devlet, hem de hükümetse burada da Murtaza vardı. Murtaza'ysa değildi herhangi bir bekçi. Kurs gördükten başka, almıştı amirlerinden takdirname bile. Bir kedi murdar bir kedi bozamazdı Murtaza'nın mahallede kurduğu disiplini.”
(sayfa 10)

İnsanların bireysel yaşamları konusunda fazla kurcalayan bir tavır takınmakta ve yaptıkları yanlışları yüzlerine vurmaktadır. Yanlışlarına devam etmek isteyen, değişmeyi isteyip değişemeyen ya da farkında olmak istemeyen değişim düşmanı insanlar ise onu hedef almakta ve zor duruma sokmayı istemektedir. Sebebi ise, Murtaza'nın toplumda “mükemmel bir ahlaka sahip birey” imajına sahip olmasıdır. Onun yanlış yaptığına veya yalan söylediğine hiç rastlanmamış olması, düzeltmek için dürttüğü ahlaksız ve kıskanç insanları irrite etmekte ve öç alma isteği uyandırmaktadır. Murtaza'nın insanlarla yaşadığı sorunlar de genellikle bu temele dayanmaktadır.

Murtaza karakteri semt için herkesin kaçmayı ya da taşlamayı istediği bir figür haline gelmiştir. Bunun sebebi insanların ahlaksızlarına devamlı olarak engel olmasıdır. Doğru olmanın ve toplumu düzeltmenin yanı sıra Murtaza insanların saygı duyduğu ve otoritesini geçirebildiği bir figür olmayı hedefler. Bu da toplum içerisinde kendini beğenmişlik olarak algılanır. Murtaza'nın zihninde saygı görülmenin yolu toplum için çalışmak veya fedakârlık yapmaktır. Kolağası Hasan

Bey dayısı olduğu için ve ülkesi için şehit düştüğu için saygı görmeyi kendine hak olarak bilmektedir. İnsanların saygısını kazanamadığında ve hafife alındığını gördüğünde ise saygı duyulmak için pek de işe yaramayan yöntem olan dayısını ön plana çıkarmaktadır. Bu davranışı ise ona saygı kazandırmamakla beraber insanların diline düşmesine neden olmaktadır. Murtaza'nın dayısı ve bekçi olma hikayeleri bahanedir. Onun asıl istediği insanlara sözünü dinletebilmektedir. Güce ve kontrole olan ihtiyacı, düşük statülü bir işte çalışıyor olduğu için karşılanmamaktadır. İnsanlar onun gösterdiği nedenleri, ona saygı duymak için yeterli bulmamaktadır. Ahlaklı olmaya itiyor olsa bile karşısındaki insanları eksik veya yanlış hissettirip egolarını incittiği için etrafına çok fazla nefret toplamaktadır.

Etrafına topladığı nefret, yaşamının sakin bir şekilde geçmesine engel olmakta, insanların onun önüne çıkarttığı engellerle beraber savaşmak veya direnmek zorunda bırakmaktadır. Mahalleli Murtaza tarafından, ahlaksızlıklarına ve yapmak istediklerine karşılık sürekli bir engel koyulduğunu fark edince onu kovdurtmak için türlü entrikalar çevirmeyi denerler. Bunu da komiser yoluyla Murtaza'nın yanlışlarını su üstüne çıkarmaya çalışarak yapmayı hedeflemektedirler.

Murtaza'nın bu kadar ilgili bir bekçi olması ise mahallelinin aksine komiser tarafından alkışlanmaktadır. Murtaza'nın fazlasıyla doğruluk yanlısı bir bekçi olması, daha kolay bir şekilde suçluları saptayabilmesini sağlamaktadır. Aslında Murtaza, komiserin sorumluluklarını bir nebze sırtına almakta, onun görevini kolaylaştırmaktadır. Bu noktada ise Murtaza'nın görev aşkı nedeniyle toplumsal yönde sömürülmesi konusu başlamıştır. Topluma sağladığı katkılar için ek bir maaş almamaktadır. Hatta yaptıkları iyi niyetli hareketler için saygı bile görmemekte, gizli kapılar ardında saf olarak görülmekte ve dalga geçilmektedir.

3.2.2 Fabrika

Mahalle komiseri, Murtaza'ya saygı duymamasına ve gülünç biri olmasını düşünmesine rağmen o kovulduktan sonra iş bulması için ona gizli bir biçimde yardımcı olmuştur. Mahalle komiseri Kamuran adlı arkadaşının işlerinin bozulduğunu ve disiplin konusundaki yetersizliğini fark ettiğinde ona Murtaza'yı önerir. Murtaza'nın denetim hakkındaki başarısını ve doğruluğundan ödün vermeyişi hakkındaki ününden haberdar olan Fen müdürü Murtaza'yı kendisi tarafından torpille işe alınmış ve görevini layıkıyla yapmayan, fabrika üzerinde tam bir denetim sağlayamayan Nuh adlı karakter için görev arkadaşı olarak işe almıştır. Bu biçimde Murtaza fabrikada denetimi sağlamak üzere işe alınır.

Fabrikada da durumlar mahallede olduğundan farklı bir biçimde ilerlemez. Murtaza'nın diğer insanlara karşı yaptığı dürtmeler ve uyarılar onların Murtaza'yı kendilerine hedef almasına neden olur. Zaten fabrikadaki sistem bozulmuş, insanlar disiplinli olmayı bırakalı epey olmuştur. Murtaza ise düzgün çalışmadıkları için onlarla tartışmalara girmekte ve disiplini geri getirmek adına uyarılarda bulunmaktadır. Mahallede olduğu gibi burada da insanlar karşı bir tavır almakla kalmaz, Murtaza'yı işten attırabilmek için türlü hilelere başvurmayı hedeflerler. Ancak Fen Müdürü Murtaza'ya çok güvendiği ve işinde de tam yetki verdiği için bu mümkün olmaz.

Fen Müdürünün hareketi olumlu olarak yorumlansa da burada mahalledeki komiserin de yapmış olduğu gibi göreve düşkün olması gerekçesiyle bireyi sömürme durumu bulunmaktadır. Zaten ilk başta komiserin Murtaza'yı Fen müdürüne önermesinin sebebi de Murtaza'nın saf ve sömürülmeye açık bir birey olmasıdır. Bu da çok acı bir sonucu doğurmaktadır. Bu durumla beraber topluma hizmet etmek ve saygı görebilmek adına ahlaki değerleri korumasına rağmen hırpalanan bir birey ortaya çıkar.

4. SONUÇ

Bireyin kapitalist sistemde toplum için sağlamak istediği her türlü katkı sömüren sistem yani toplum tarafından hafife alınmakta ve karşılıksız bırakılmaktadır. Günümüzde bu durum hala devam etmektedir. Katkı sağlayan bir birey sömürölme aşamasında olduğunun farkında olmadığında kazandığı ödölle ve otorite figürlerinden gelen övgüler baş döndürücü olabilir ve kişi bu statüyü korumak adına kimliğinden vazgeçme ya da kimliğinin tamimiyle yok olması durumunu deneyimleyebilir. Orhan Kemal'in Murtaza adlı romanında da topluma hizmet edebilmek adına kendi kimliğini feda eden ve sistemde eriyip giden bir karakter olan Murtaza'ya değinilmektedir. Murtaza sistemden herhangi bir çıkar elde etmediği gibi aynı zamanda köleleştirilmiştir. Toplumda doğruluk ve disiplini savunma yolunda karşılaştığı diğer insanlardan gelen nefret ve zorluklara katlanması için ortada belli bir sebep bulunmamaktadır. Gösterdiği çabalar karşısında saygı görmemekte veya çalışma standartları artmamaktadır. Kendini toplumda var etmeye çalışan birey kendini kaybetmesiyle (yabancılaşma) beraber yakın ilişkilerini de kaybeder ve yalnız bir biçimde hayatını idame ettirmek zorunda kalır. Bu yalnızlık her zaman fiziksel olarak değil bazen de Murtaza yapıtında olduğu gibi zihinsel olarak da görülür.

Kaynakça

1. Kemal, Orhan, *Murtaza*, Everest Yayınları, 2007